

Nr 44.

Av herrar **Elmgren** och **Bergh**, om förhöjd pension åt läroverksadjunkten *E. F. Bertram*.

Adjunkten vid högre allmänna läroverket i Haparanda filosofie magister Ernst Frithiof Bertram, som är född den 21 juli 1882 och sålunda uppnådde pensionsåldern den 31 december 1947, har förklarats berättigad till avkortad ålderspension med ett årligt grundbelopp av 2 028 kronor till dess han erhåller folkpension, då beloppet sänkes till 1 836 kronor, vartill kommer rörligt tillägg enligt vanliga grunder. Ehuru Bertram erhållit rätt att kvarstå i tjänst till den 1 juli detta år, ökas inte hans pension på grund härav, eftersom vid beräkning av pension hänsyn ej får tagas till tjänstetid, som infaller efter uppnådd pensionsålder.

Bertram är gift och har tre barn, samtliga elever vid läroverket i Haparanda och födda respektive 1930, 1932 och 1937. Med hänsyn till den försörjningsplikt, som Bertram sålunda har, kan den pension han kommer att få icke rimligen anses säkerställa ett skäligt existensminimum, även om man tar hänsyn till vad han kan erhålla i barnbidrag för de yngre barnen.

Bertram började sin tjänstgöring vid läroverk läsåret 1921/22 och genomgick provår 1923. Under tiden därefter och till dess han blev ordinarie adjunkt i Haparanda (1 juli 1945) har han emellertid icke lyckats få lärarförordnanden annat än med längre eller kortare tids mellanrum. Omfattningen av dessa förordnanden belyses av följande tablå:

under perioden	Förordnanden antal	sammanlagd tjänstgöring
1924—28	4 st.	2 år 7 månader
1929—38	0 »	—
1939—30/6—45	11 »	3 år 6 månader
Summa 21 år 6 månader	15 st.	6 år 1 månad

Av de här redovisade 15 förordnandena ha endast 6 omfattat en hel läs-termin eller längre tid.

Vid utfärdande av förordnanden för extra eller extra-ordinarie lärartjänst synes skolöverstyrelsen i regel låta vederbörande rektors förord vara avgörande, och det blir därför beroende av rektorernas uppfattning om en obefordrad lärares kvalifikationer, huruvida han kan få förordnande eller ej. Nu har Bertram visserligen i sitt provårsbetyg svaga vitsord för undervisningsskicklighet och fallenhet för lärarkallet, men redan hans första

tjänstgöringsbetyg efter provåret synes ge vid handen, att han som lärare i praktiken kunde vinna bättre resultat än han under provåret lyckats uppnå. Rektorerne tyckas emellertid tillmäta provårsbetyget utslagsgivande betydelse och alldeles särskilt betyget för »fallenhet», där Bertram endast fått betyget B, under det att Ba i allmänhet betraktas som minimibetyg för att en sökande skall anses som lämplig. Det har till och med hänt, att ledigförklarade förordnanden i två fall (Boden och Malmberget) haft Bertram till ende sökande, men efter yttrande av vederbörande rektorer ånyo förklarats till ansökan lediga. Det må här anmärkas, att Bertram vid den tiden, i början av år 1944, hade fått tjänstgöringsbetyg med högsta möjliga betyg i alla avseenden.

Att Bertram misslyckats i sina strävanden att erhålla läraryrket torde likväl inte bero endast på hans svaga provårsbetyg utan också och kanske än mera på att han enligt ett rykte icke skulle kunna upprätthålla tillfredsställande ordning bland sina elever. Till stöd för detta antagande må här anföras ett av rektorn J. E. Nilsson i Landskrona utfärdat intyg:

Då det kommit till min kännedom, att filosofie magistern Ernst F. Bertram utan resultat sökt extra ordinarie adjunktstjänster i matematik, fysik och kemi och jag är den förste läroverksrektor, som — i mitt sist avgivna tjänstgöringsbetyg — tilldelat honom högsta vitsord i alla avseenden, har jag trott det vara av ett visst intresse, att en kort motivering från min sida lämnas för mitt bedömande av Bertram som läroverkslärare. Jag vill ej fördölja, att rektorsämbetet vid läroverket i Landskrona med en viss tvekan föreslog Bertram till förordnande som extra adjunkt under höstterminen 1943, detta dels på grund av hans svaga provår, dels på grund av en i vissa kretsar spridd uppfattning, att han ej var vuxen sitt kall som lärare. Det visade sig emellertid, att Bertram var en fullgod lärare med god fallenhet för lärarkallet, vadan ryktena om hans bristande duglighet visade sig vara grovt felaktiga. Han hade endast i enstaka fall någon svårighet med disciplinen på mellanstadiet. Svårigheterna voro av helt övergående art och torde till en del kunna förklaras av det obestyrkta rykte, som gått före honom och som enligt erfarenhet har en egendomlig benägenhet att spridas bland eleverna. Han vann emellertid alltmer sina elevers bevägenhet och åtnjöt bland de yngsta av dem en verklig popularitet, vilket för mig intygats även av lärjungarnas målsmän. Bertrams lektioner voro väl förberedda, och de experiment, som jag hade tillfälle iakttaga, utfördes på ett mönstergillt sätt. Hans undervisning präglades av lugn och behärskning, och han hade ett sätt att tala och utreda problemen, som i klassen skapade en känsla av trygghet och förtroende för läraren. Resultatet av hans undervisning, sådant det förelåg vid höstterminens slut i betygs katalogerna, var tillfredsställande. Av vad som anförts torde framgå, att vitsorden i de av mig för magister Bertram utfärdade tjänstgöringsbetygen avgivits utan någon som helst tvekan.

Det kan till sist nämnas, att magister Bertram bland sina kolleger vid läroverket var uppskattad på grund av sitt försynta och artiga uppträdande.

För den händelse att magister Bertram åter skulle söka extra ordinarie eller ordinarie adjunktstjänst vid allmänt läroverk eller därmed jämförlig läroanstalt, är det mig ett nöje att rekommendera honom.

Landskrona den 14 augusti 1944.

J. E. Nilsson.

Då Bertrams ansökan om ordinarie befattning i Haparanda behandlades i skolöverstyrelsen, hade föredragande undervisningsrådet berett sig tillfälle att grunda sitt omdöme om hans lämplighet på egna iakttagelser och ansåg sig på grund härav kunna förorda honom till tjänsten.

Det må här antecknas, att Bertram, såvitt av föreliggande tjänstgöringsbetyg kan utläsas, städs fört en hedrande vandel.

Av vad nu anförs lär framgå, att det till icke oväsentlig del berott på omständigheter, för vilka Bertram icke kan göras ansvarig, att hans pension blir otillräcklig. Av billighetsskäl synes en höjning därför motiverad. När en sådan extraordinär höjning ifrågasättes, brukar man väl vanligen söka finna en matematisk grund för beräkning av höjningens belopp från pensionärens anställningsförhållanden. Men med hänsyn till risken för prejudicerande verkan kan det vara betänkligt att basera ett beslut på grunder, som avvika från gällande pensioneringsregler. Bertram har dessutom fått tillgodoräkna sig som underlag för pension all den tjänstgöring, vartill han reglementsenligt är berättigad. Motivet för en höjning är fastmera, att han utan fullgoda skäl hindrats att genom tjänstgöring förvärva tillräckligt antal pensionsår. Under en lång följd av år har han vid tjänstetillsättningar fått stå tillbaka för sökande, vilka icke genomgått provår eller avlagt akademisk examen, därför att han utan fullgoda skäl ansetts som icke lämplig.

Vid sådant förhållande torde det ligga närmast till hands att utmäta höjningen efter föreliggande behov. Då Bertram avgår från sin tjänst den 1 juli i år och fyller 67 år i samma månad, synes det endast ha aktuellt intresse att höja grundbeloppet för den pension, som avser tiden efter det han fått folkpension. En höjning av detta belopp med 1 800 kronor skulle enligt vår mening kunna anses skäligt.

Handlingar till bestyrkande av här ovan lämnade uppgifter komma att överlämnas till bankoutskottet.

Under återopande av vad nu anförs hemställs,

att riksdagen måtte besluta att grundbeloppet för ålderspension åt adjunkten vid högre allmänna läroverket i Haparanda Ernst Frithiof Bertram för tiden efter det han blivit berättigad till folkpension skall utgöra för år räknat 3 636 kronor.

Stockholm den 18 januari 1949.

Bengt Elmgren.

Ragn. Bergh.